

Н. Тамарченко]. – М.: Академия, 2010. – Т. 1. – С. 15–104. 20. *Шевченко Т.* Повне зібрання творів: у 12 т. / Т. Шевченко. – К.: Наукова думка, 2001–2005. – Т. 1–7. 21. *Шлегель Ф.* Из "Атенейских фрагментов" / Ф. Шлегель // Литературные манифесты западноевропейских романтиков / [под. ред. А. Дмитриева]. – М.: Изд-во Москов. ун-та, 1980. – С. 55–59.

Надійшла до редколегії 12.03.13

Левицкий В.

Образ Беатриче Портинали в творчестве Тараса Шевченко

В статье исследуются способы восприятия образа Беатриче (Биче) Портинали в литературных произведениях Тараса Шевченко. Такая составляющая иконики рассмотрена как средство подчеркивания связей между романтической и классической культурой.

Ключевые слова: традиция, романтизм, образ, персонаж, ценность.

Levytskyi V.

Image of Beatrice Portinari in Writings of Taras Shevchenko

The article investigates the ways of the perception of the image of Beatrice (Bice) Portinari in writings of Taras Shevchenko. The author examines this component of iconics as a means of highlighting the connections between romantic and classic culture.

Key words: tradition, Romanticism, image, character, value.

УДК 821.161.2.09:[316.347+316.42+159.923.2]

*Г. Усатенко, канд. філол. наук, доц.,
Інститут філології КНУ імені Тараса Шевченка*

ТАРАС ШЕВЧЕНКО: ВІДНАЙДЕНІ ІДЕНТИЧНОСТІ

Йдеться про різні рівні ідентичності у Тараса Шевченка – само ідентичність Митця та соціокультурна ідентичність у прояві культури, етносу, соціальних і політичних проблем. Окрема увага приділена саморефлексії Митця щодо ідентичності та образно-художнє проявлення думки в Слові.

Ключові слова: самоідентичність (особистісна), соціокультурна ідентичність (етнічна, політична), думка, доля, народ, слов'яни, Тарас Шевченко.

Питання Ідентичності – одне із ключових у сучасній гуманітаристиці. Ідентичність – це категорія соціально-гуманітарних наук (психології, соціальної філософії, культурної антропології, соціальної психології та ін), що застосовується для опису індивідів і груп як відносно стійких, "тотожних самим собі" цілісностей. Ідентичність не є властивістю (тобто чимось притаманним індивіду від початку), але є ставленням. Вона формується, закріплюється (або, навпаки, перевизначається, трансформується) тільки в ході соціальної взаємодії. [8].

Очевидно, що методологічно поняття "ідентичність", феноменологічні підходи та терміни трансцендентальної аргументації не синхронні у часі з життям Тараса Шевченка. Але актуальні для нас сучасних і для нашого "перепрочитання" канонічної постаті української культури. У просторі сучасних міждисциплінарних досліджень успішним був досвід застосування різних наукових методів та понятійних парадигм до творів класичної української літератури і, зокрема, творчості Т.Г. Шевченка (від психоаналізу [6], гендерного аналізу [9] до міфопоетики [13] та когнітивної жанрології і поетики [5], метатексту [7] тощо).

Нині, у постколоніальний час творення нових національних ідентичностей, нових гуманітарних підходів до індивіда, осмислення феномену Тараса Шевченка крізь призму ідентичностей Митця видається вкрай актуальним.

Поняття "ідентичність" та ідентичності Митця.

Поняття ідентичність набуло широкого наукового вжитку із середини ХХ століття з розвитком соціальної психології (Ерік Еріксон та Алвін Голднер) і проектується, передовсім, на спільні характеристики людей: етнічність, національність, ґендер, релігія та відбиває переконання, що на формування ідентичності кожної особистості (у традиційному сенсі відповіді на *запитання "ким він або вона є?"*) глибоко впливають соціальні риси. Тобто ідентичність формується та змінюється відповідно до соціально-групової приналежності особи. [1] У варіанті української недержавності ХІХ століття особливої актуальності набуває і категорія "подвійної ідентичності", запропонована Гершоном Шакедом. Або за Максимом Славінським – ідентичність людей двох націй. Такий підхід пропонує комплексну картину індивідуальної ідентичності, яка формується не лише зі власних уявлень її носіїв, але не меншою мірою і з уявлень та оцінок ненаціонального оточення [5].

Однак, запитання формулюється й в інакший спосіб – *"ким я є?"* Відтак, як наголошує Євген Бистрицький, – питання переноситься із площини спільноти у площину персонального "усвідомлення власного місця та ролі у спільноті, отже, формування ціннісно-смыслових орієнтацій як характеристик особистості. У цьому сенсі поняття ідентичності має обов'язковий та необхідний рефлексійний або інтенційний вимір: спрямованість учасників в актах самоусвідомлення на віднесення себе до тієї чи тієї спільноти, колективу.". [2,41]

Особливого значення набуває пошук самоідентичності у випадку Митця великого масштабу, загальнонаціонального рівня, центральної постаті Канону, який визначає і уособлює собою етнокультурну ідентичність народу. Такий Митець поєднує в собі і пошук власної ідентичності, "усвідомлення власного місця та ролі у спільноті" і, послуговуючись підходами аналітичної психології, – виявляє "приголомшливе видовище потужного явища і виходить за

межі людського сприйняття і, зрозуміло, висуває до художньої творчості інші вимоги, ніж переживання переднього [психологічного, досяжного людському сприйняттю – Г.У.] плану." [2, 105]

Питання Ідентичності Митця та його прояви Слові, у художніх творах були предметом уваги українських літературознавців (Я. Поліщук про Уласа Самчука [10], С. Брижицька про Тараса Шевченка, О. Блашків про Олександра Олеся та Вільяма Єйтса [3]) та низка інших. Простір досліджень зосереджувався передовсім на питаннях національної ідентичності українців, акцентуючи увагу на "надрегіональності" самоусвідомлення митця (Я. Поліщук про Уласа Самчука), на образі "батьківщини" як антиномії місця народження/проживання і як формовияв національної самосвідомості (С. Брижицька про Тараса Шевченка). Цікавий аспект порушує Ольга Блашків [4] – "подвійна ідентичність".

На нашу думку, масштаб і багатовимірність постаті Тараса Шевченка, зумовлює увагу саме до комплексної картини індивідуальної ідентичності: самоідентичності (особистісної), соціокультурна ідентичності (етнічної та політичної) як подвійної ідентичності.

Відтак спробуємо бодай пунктирно означити кілька ключових тез щодо названих ідентичностей, які прочитуються у Тараса Шевченка, та які, огляду на масштаб Митця, визначають і смисли української літератури.

Самоідентичність

"Моя собственная судьба, представленная в истинном свете, могла бы привести не только простолюдина, но и тех, у кого простолюдин находится в полной зависимости, на размышления, глубокие и полезные для обеих сторон", – пише Тарас Шевченко у відомому листі до редактора "Народного чтения" фактично за рік до смерті, 18 лютого 1860 року [14, Т.5, 194]. Текст листа у контексті нашого аналізу цікавий, передовсім, не вказаними фактами життя Пое, та, а осмисленням фактів і самоусвідомлення себе з-поміж Інших.

Уже в перших, цитованих вище рядках, ми бачимо два важливих чинники для самоідентифікації: "моя собственная судьба" и "глубокие размышления", тобто *доля* Митця як предмет саморефлексії, і власне саморефлексія, роздум, або по-шевченковому "думка" (1838 року), "думи мої, думи мої" (1840 та 1848 рр.).

Від перших рядків Тарас Шевченко означає, що засадничим для його самототожності є почуття гідності, "человеческого достоинства". Але не загальне, а у чітко окресленій парадигмі: "темная и безгласная толпа простолюдинов", яка завдяки своїм здібностям сприяла "успехам общественного развития населения России". І важливим є те, що Митець не відсторонено описує ситуацію, а постає як медіатор, чия доля була вписана ніби "для обеих сторон". Спогади дитинства наприкінці життя вказують саме

на людську гідності, яка була принижена, або й знівельована: "Этот первый деспот [дяк – Г.У.] , на которого я наткнулся в моей жизни, поселил во мне на всю жизнь глубокое отвращение и презрение ко всякому насилью одного человека над другим." [14, Т.5, 194].

Поетичні образи раннього періоду творчості мають внутрішню антитезу: з одного боку драматична самотність: у козака "долі немає", "сирота без роду", "пташечка без волі", шляхів битих, які "заросли тернами" тощо. З іншого – виклики долі й пошук щастя: "грає сине море", "вітер буйний", "шукав долі в чужім полі". Такі образи читаємо у поезіях 1838 року, власне в "думках", коли Тарас Григорович здобуває волю з кріпацтва і навчається у Петербурзі. Здавалось би – саме радіті! Однак: "Сидить козак на тім боці, /Грає сине море. /Дунав, доля зустрінеється – спіткалося горе" [14, Т.1, 79]. Думки про долю охоплюють Тараса Шевченка й у 1860-го року, у загаданому листі. І ніби дають пояснення чому саме козакові на "ТІМ боці" спіткалося горе: бо "история моей жизни составляет часть истории моей родины". А розповісти про складне переплетіння життя індивідуального і народного як індивідуального "во всех ее подробности" можна лише відсторонено. Шевченко ж навіть наприкінці життя не почував такої відстороненості і об'єктивності: "Это мог бы сделать человек, успокоившийся внутренно и успокоенный насчет себе подобных внешними обстоятельствами". [14, Т.5, 198].

Ще одна антиномія: внутрішній спокій і зовнішні обставини. Ця антиномія є наскрізною в осмисленні Шевченком індивідуальної долі і долі народу. Однак саме вона, на нашу думку, найповніше розкриває особливий тип самоідентичності Митця. Як зауважує К.Г Юнг, особливістю психологічного типу творчості є те, що митець через власну душу пропускає переживання, які "піднімається зі сфери повсякденності до вершин його переживання і так оформляється, що речі, самі по собі звичні, що сприймаються лише глухо або неохоче і в силу цього також уникаючи або випускати з уваги, переконливою силою художньої експресії виявляються переміщеними в самий освітлений пункт читацького свідомості і спонукають читача до більшої ясності і більш послідовною людяності" [16, 128].

"Думи мої, думи мої/Лихо мені з вами! /Нащо стали на папері /Сумними рядами? /.../Де ж мені вас діти?../ В Україну ідіть, діті!" , писане 1840 року. /.../ Попід тинню сиротами, /А я тут загину" (1840 р.) [14, Т.1, 126]. А в 1860 пише в листі до редактора, згадує свої часи козачкування в П. Енгельгардта і ніби вказує на причину таких незаспокоєних, і персоніфікованих та мобільних в часі й просторі своїх дум: "вменил мне в обязанность только молчание и неподвижность в уголку передней. /../ По врожденной мне продерзости характера, я нарушал барский наказ, напевая чуть слышным голосом гайдамацкие унылые песни и срисовывая

украдкою картины суздальской школы..." [14, Т.5, 197]. Мовчання і непорушність як зовнішні обставини і внутрішній неспокій, динамічність вдачі за умов кріпосницької залежності і підданості.

А потім солдатчина і знову заборона писати і малювати, відсутність уже звичного інтелектуального кола для спілкування. Потім кількарізний невдалий пошук омріяної дружини та родини. І постійно внутрішні прагнення, творчий або чуттєвий порив – і зовнішні обставини, які цьому пешкоджують. Тому особливого драматичного напруження набувають слова поезії "Муза" (триптих "Доля. Муза. Слава" 1858 рік): "Учи неложними устами/ сказати правду. Поможи/ Молитву діяти до краю" [14, Т.2, 261]. Однак підсумок життя ще більш драматичний: "Краткая история моей жизни, набросанная мною в этом нестройном рассказе в угодение вам, сказать правду, обошлась мне дороже, чем я думал. Сколько лет потерянных! сколько цветов увядших! И что же я купил у судьбы своими усилиями – не погибнуть? Едва ли не одно страшное уразумение своего прошедшего. Оно ужасно, оно тем более для меня ужасно, что мои родные братья и сестра, о которых мне тяжело было вспоминать в своем рассказе, до сих пор – крепостные" [14, Т.5, 198].

Відтак відповідь на запитання "ким я є?" може знаходитися у триваючому, незадоволеному прагненні цілісності внутрішнього переживання і зовнішніх обставин, врешті у неможливості віднайти цієї цілісності. У образному вираженні козака, який "сидить на тім боці", а думки його "в Україні по-під тинню". Адже історія МОГО життя зливається з історією МОГО народу.

Соціокультурна ідентичність.

І знову повернемося до листа до Редактора 1860 року. Привертає увагу ще один аспект. Період козакування у пана Енгельдгарда поглиблював для Тараса Шевченка драматичне відчуття соціально-групової приналежності особи і був поштовхом для подальших екзистенційних пошуків. "Изобретение комнатных казачков принадлежит цивилизаторам заднепровской Украины, полякам; помещики иных национальностей перенимали и перенимают у них казачков как выдумку, неоспоримо умную. В краю некогда казацком сделать казака ручным с самого детства – это то же самое, что в Лапландии покорить произволу человека быстроногого оленя...". І ще один, мистецький, так би мовити аспект: "Казачки играли для панской потехи веселые двусмысленные песенки, сочиненные народною музою с горя под пьяную руку, и пускались перед панами, как говорят поляки, *сюды-туды навприсюды*." [14, Т.5, 195].

Наявний пошук відповіді на інше запитаннями – "ким він є?", відповідно до соціально-групової приналежності особи. І знову складний пошук, адже є зіткнення різних горизонтів досвіду у межах

змін приналежності до різних і соціальних, і різних культурних, або й етнічних, груп. Козачкування у польського пана [виділення моє – Г.У.] у контексті мови про ідентичність є двоспрямоване. Бо з одного боку загострює відчуття пригнічення гідності соціальної, гідності особи та її волі (про що йшлося вище). А з іншого – гідності національної "*сюды-туды навприсюды*".

Омелян Прицак наголошує на витоках формування концепції національної: "У Вільні Т.Шевченко здобув два досвіди: по-перше, ступив на шлях професійного вишколу /.../, а по-друге, відкрив людську гідність у собі і вперше зустрівся з національною проблемою, що опісля переродилася в нього у концепцію національної гідності.". І, серед іншого, спирається на спогад Тараса Шевченка про закоханість у бідну, але вільну польку Ядвігу Гусіковську: "Я [тоді] уперше прийшов до думки чому і нам, нещасним кріпакам, не бути такими ж людьми, як і інші свобідні верстви". [11, 3].

Як бачимо знову складне переплетіння особистого, інтимного переживання особи (юнацької закоханості), соціального (кріпак - вільна) і фаціального (польського - українського). Але і пошук відповіді на запитання "ким я є?" уже не із самим собою, а "ким я є?" серед інших, у зіставленні з Іншим.

Романтики у добу слов'янської "весни народів", своєрідним осердям якої в українському континенті був Тараса Шевченко, спиралася на примордіалістський тип творення нації (на відміну від сучасного модерністського), який структурує Ентоні Сміт: "1. Історична територія, або рідний край. 2. Спільні міфи та історична пам'ять. 3. Спільна масова громадська культура. 4. Єдині юридичні права та обов'язки для всіх членів суспільства. 5. Спільна економіка, можливість вільно пересуватись у межах національної території". [12,26]

Тарас Шевченко у поемі "Гайдамаки" (1841 р.) заявляє про своєрідну подвійну і етнічну, і соціальну ідентичність: "весело подивиться на сліпого кобзаря, як він собі сидить з хлопцем, сліпий, під тином, і весело послухать його, як він заспіває думу про те, що давно діялось, як боролися ляхи з козаками; весело... а все-таки скажеш: "Слава Богу, що минуло", – а надто як згадаєш, що ми одної матері діти, що всі ми слав'яне. Серце болить, а розказувать треба: нехай бачать сини і внуки, що батьки їх помилялись, нехай братаються знову з своїми ворогами." [14,Т.5, 207] Предметом окремого дослідження є осмислення складного світоглядного шляху Тараса Шевченка на рівні індивідуальної трансформації (яка спирається на досвід козачкування у польській традиції) і трансформації соціально-політичної (ідеї й практики єдності слов'янських народів): "Нехай житом-пшеницею, як золотом покрита, не розмежованою останеться навіки од моря і до моря слав'янська земля". Смітівська історична територія та історична пам'ять формулюються у Шевченка цілком у нову якість. Від приниженої,

покріпаченої української тожсамості через катарсис Коліївщини – до єдності заради слов'янської землі та спільної історичної пам'яті: "Дід мій, нехай здоров буде, коли зачина розказувать що-небудь таке, що не сам бачив, а чув, то спершу скаже: "Коли старі люди брешуть, то й я з ними"." [14,Т.5, 201]. Шевченко фактично стає засновником нового наративу, нової розповіді про національну історію, яка здобувається гідність через переосмислення.

Але зазнає посутньої трансформації й ще один аспект ідентичності – гідність культурна як запорака ідентичності у просторі Російської імперії. У цьому контексті важливим є ще один висновок життя який робить Тарас Шевченко у листі Редактору: "Украинская строгая муза долго чуждалась моего вкуса, извращенного жизнью в школе, в помещичьей передней, на постоялых дворах и в городских квартирах; но когда дыхание свободы возвратило моим чувствам чистоту первых лет детства, проведенных под убогою батьковскою стрехою, она, спасибо ей, обняла и приласкала меня на чужой стороне." [14,Т.5, 197]. Отже умови життя та культурне середовища, які передували навчанню у столиці, комунікуванню у середовищі інтелектуальної і мистецької еліти – варто наголосити Іншої етнічно – не сприяли і розвитку власного творчого, у тому числі й етнічного, потенціалу. Натомість інокультуре, але вільне і сприятливе для творчості середовище дало поштовх до розкриття прихованих досі глибин народного Слова – Муза убогої батьківської стріхи "приласкала", проявилася саме в чужій стороні.

І знову варто зауважити, що антиномії свої – чуже у просторі мистецтва є предметом окремого дослідження. На разі, на нашу думку, варто зауважити на іншому. Карл Юнг, досліджуючи природу художньої психології заважував, що "художня психологія є річ колективна і ніяк не особиста. Бо мистецтво вродженне художнику як інстинкт, який ним оволодіває і робить його своїм інструментом" [16, 147]. Чи не найпрозорішим підтвердженням цього є відомі спогади побратима по Перербургу Івана Сошенка про те, що Шевченко, у час навчання в Академії мистецтв, замість займатися малюванням писав. Ймовірно цей був той прояв юнгівського інстинкту, який оволодів Митцем. Але важливою у юнгівському осмисленні є й ще одна думка: художник, чи то Митець "у якості індивіда може мати капризи, бажання, особисту мету, але в якості художника він є у вищому значенні цього слова "Людина", *колективна людина* носій і творець позасвідомо діючої душі людства" [Там само]. У якості підтвердження можуть бути міркування Даніїла Мордовцева, висловлені у рецензії з приводу виходу "Кобзаря" 1860 року. Автор поцінував роботу інтелектуалів з відродження народної культури і наголошував на специфічній особності Тараса Григоровича: "Шевченко не був власне ні істориком, ні археологом, ні видавцем пам'яток. Глибоко поетична натура його живо приймала в себе образи й ідеї минулих віків рідного

народу, вивченню якого були віддані всі кращі сили цього маленького кола вчених /.../ Минуле було лише формою, матеріалом для його свідомості, але геть не взірцем і не ідеалом" [15, 474]

На разі є підстави осмислювати такий тип творчості Митця крізь призму загданої вже юнгівської психології творчості. Ми маємо справу з варіантом візіонерського типу творчості: "переживання іншого типу [візіонерські – Г.У.] знизу догори роздирають завісу розписану образами космосу, і дають заглянути в недосяжні глибини того, що стається, але ще не сталося" [16, 130].

Але у випадку Тараса Шевченка такий тип творчості не є мороком підсвідомості та її стихії. Ймовірно, що цілком осмисленої, але далекосяжної дії. Саме тієї, що визначає українську літературу.

Привертають увагу у цьому контексті міркування Шевченка, висловлені у передмові до нездійсненого видання 1841 року, щодо культурного, літературного а відтак і мовного стану українства: "Прочитали собі по складах "Енеїду" та потинялись коло шинку, та й думають, що от коли вже ми розпізнали своїх мужиків. Е ні, братики, прочитайте ви думи, пісні, послухайте, як вони співають, як вони говорять меж собою шапок не скидаючи, або на дружньому бенкеті як вони згадують старовину і як вони плачуть, неначе справді в турецькій неволі або у польського магнатства кайдани волочать, – то тойді і скажете, що "Енеїда" добра, а все-таки сміховина на московський шталт." [14, Т. 5, 207] Чим не юнгівське "роздирання завіси" та "заглядання в глибини"?! Але не абстрактного людства а цілком конкретного народу, етносу, нації.

Відомо, що культурна ідентичність визначає перш за все форму самосвідомості як умову збереження (тожсамості) автентичності особи, що усвідомлює світ та себе. "Без приналежності до будь-якої культури, у кінцевому рахунку – до етнонаціональної культури тієї чи тієї спільноти, акт свідомого самовіднесення (афіціювання самого себе) – дія самосвідомості – не є можливою" [9, 14]. Шевченко наголошував у згадній передмові 1841 року: "А на москалів не вважайте, нехай вони собі пишуть по-своєму, а ми по-своєму. У їх народ і слово, і у нас народ і слово"

Усна народна творчість, історична пам'ять та особливий спосіб проявлення в Слові й стало запорукою усвідомлення ідентичності у вихід на рівень ідентичності колективної "через "вічне повернення того самого", віднесення себе до культурно-смыслових джерел в акті виконання автентичності людська особистість отримує можливість бути суб'єктом, Я", – зазначає Євген Бистрицький [9, 14].

Данііл Мордовцев тонко характеризує специфіку Шевченкового Слова у пошуку культурної ідентичності: "Тон, яким заговорив Шевченко, був новий для нас і незвичний. В тоні цьому ніби чулося, що поет заговорив не від свого імені, а від імені тих, хто послав його, і не про свої болі та очікування, а про те, що творилося в душі тієї

вічно мовчазної маси мислячих по своєму індивідуумів /.../ Шевченко був у числі перших умів, які почали вводити в поезію стихію народності, але не в тому вузькому значенні, як то проявлялося у Квітки і у великоруських письменників того часу..." [15, 478]

Отож чи дав собі самому Тарас Шевченко відповіді на запитання "ким я є?" і "ким він є?"?

Певно, що дав. Ще й продемонстрував шлях складних та багаторівневих трансформацій на шляху пошуку власної на соціокультурної ідентичності. Тому й лист, писаний редакторові "Народного читенія" дався йому дорогою ціною: "Краткая история моей жизни /.../ обошлась мне дороже, чем я думал."

Підсумовуючи короткі міркування варто зауважити на наступному. Шлях самоідентичності Шевченко проходить, аналізуючи різні його етапи. Так у вірші "Доля" (1858 р.) Митець ніби підсумовує свій шлях до власної гідності через освіту: – Учися, серденько, колись /З нас будуть люде, – ти сказала./А я й послухав, і учивсь, /І вивчився. А ти збрехала./Які з нас люде? Та дарма" [14, Т. 2, 261] Ніби усе нереалізовано й несправедливо. Тут прочитується і самотність козака "у тій сторонці", і сиротини без роду тощо. Але фінал поезії вказує на інакше осмислення себе й своєї долі: "Ходімо дальше, дальше слава./ А слава – заповідь моя." [14, Т. 2, 261]

У поезії з триптиху "Слава" навряд чи можна прочитати втілення, реалізацію Шевченком "заповіді" своєї: "я таки й досі за тобою чимчикую". Але в контексті само ідентифікації певну завершеність цього чимчикування прочитувати можна: "Та мені про те байдуже. /Мені, моя доле,/ Дай на себе подивитись,/ Дай і пригорнутись, /Під крилом твоїм любенько /В холодку заснути." Незаспокоєності у власних думках і душі немає.

Незаспокоєність є в іншому. І це уже стосується ідентичності соціокультурної власного, частиною долі якого Митець себе почував. І важливо те, що створити новий дискурс минулого Митцеві під силу. Ми це бачимо в численних творах. Але бачення майбутнього – безперспективне і драматичне: "Чому В. С. Карадж[ич], Шафар[ик] і ініє не постриглись у німці (ім би зручніше було), а остались слов'янами, щирими синами матерей своїх, і славу добрую стяжали? Горе нам! Но, братія, не вдавайтесь в тугу, а молитесь Богу і работайте разумно, во ім'я матері нашої України безталанної. Амінь". [14, Т.5, 208] Горе нам!, як безвихідь, яка посилюється безвихіддю своєї власної родини, братів і сестер, про що йдеться у листі до Редактора: "страшное уразумение своего прошедшего. Оно ужасно, оно тем более для меня ужасно, что мои родные братья и сестра, /.../ до сих пор – крепостные". Відтак, який сенс був його викупу, його освіти, звань і слави?!

Сенс наш народ оце ось нині.

1. *Бистрицький Є.* Ідентичність, спільнота і методологія визнання. Режим доступу: http://www.ji-magazine.lviv.ua/anons2013/Bystryckyj_identychnist_splnnota.htm.
2. *Є. Бистрицький.* Ідентичність, спільнота і політичне судження // *Філософська думка.* – 2013. – № 4.
3. *Брижицька С.А.* "Я не одинокий...": Національне самоствердження Тараса Шевченка та його вплив на становлення національної ідентичності українців. – Черкаси, 2006.
4. *Блашків Ольга.* Подвійна ідентичність письменника у контексті проблем структурування моделі авторської свідомості. Режим доступу: http://dspace.tnpu.edu.ua/bitstream/123456789/3374/1/Blashkiv_Olha%20.pdf.
5. *Бовсунівська Т.В.* Когнітивна жанрологія і поетика. – к, 2010.
6. *Зборовська Ніла.* Поезія Т. Шевченка: депресивно-репараційна позиція материнського коду і пошуки Великого Слова// *Код української літератури.* – К., 2006; Кашуба Марія. Творчість Тараса Шевченка в контексті психоаналізу. Режим доступу: http://ena.lp.edu.ua:8080/bitstream/ntb/11714/1/15_tvor4ist.pdf
7. *Лебідь Є.* Метатекст поезії Тараса Шевченка та українська література: давня і нова доба. – к., 2012.
8. Новая философская энциклопедия: В 4 тт. М.: Мысль. Под редакцией В. С. Стёпина. 2001. Режим доступу: <http://dic.academic.ru>
9. Матеріали міжнародної міждисциплінарної конференції "Людина та її ідентичність у добу глобалізації", 29–30 червня 2010 р. / Відп. за випуск професор А. Карась. – Львів, 2010. – 302 с. Режим доступу: http://www.lnu.edu.ua/faculty/Phil/Tezu_conf_filos_2010.pdf
10. *Поліщук Я.* Формула ідентичності в Уласа Самчука на тлі доби// *Слово і час*// режим доступу: <http://www.slovoichas.in.ua>.
11. *Прицак О.* Шевченко – Пророк. – К., 1993.
12. *Е. Сміт,* Національна ідентичність. – К., 1994.
13. *Слухай Н., Мосенкіс Ю.* Мовна символіка і міфопоетика текстів Тараса Шевченка. – К., 2006.
14. *Шевченко Т.Г.* Повне зібрання творів: У 12 т./ Редкол.: М Жулинський (голова) та ін.. – К. 2001.
15. *Тарас Шевченко в критиці*/ Заг. Ред.: Г. Грабовича. – К.: Критика, 2013. – Т.1.
16. *Юнг К.-Г.* Психологія і поетичне творчество / переклад С. Аверинцева // *Собр. соч.* в 19-ти т. – Т. 15. // – М., 1992. – 121–153.

Надійшла до редколегії 12.03.13

Usatenko G.

Taras Shevchenko: найденные идентичности.

Речь идет о разных уровнях идентичности у Тараса Шевченко - самоидентичность Художника и социокультурная идентичность в проявлении культуры, этноса, социальных и политических проблем. Отдельное внимание уделено саморефлексии Художника касательно идентичности и образно-художественное проявление мысли в Слове.

Ключевые слова: самоидентичность (личностная), социокультурная идентичность (этническая, политическая), мнение, судьба, народ, славяне, Тарас Шевченко.

Usatenko G.

Taras Shevchenko: the discovery of identity.

This is a different level of identity at Taras Shevchenko - the same identity artists and sociocultural identity of manifestation of culture, ethnicity, social and political problems. Special attention is given to self-reflection on identity and Artist figurative art display of thoughts into words.

Keywords: self-identity (personal), social and cultural identity (ethnic, political) opinion, the fate of the people, Slavs, Taras Shevchenko.